

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת שופטים תשע"ז שנה די גליון 151
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: מה גרם ליוחנן כהן גדול להיהפך לצדוקי?

יתברר ע"י אכילת האדם. ולכן האדם כשהוא אוכל צריך להיזהר בתכלית הזהירות ואל יאכל כמו בהמות והבע"ח שאינן יודעין בין טוב לרע, ולכן הרבו והגדילו חז"ל (ברכות נה). בענין זה וכאומרם שהשולחן דומה למזבח ומכפר עוונותיו של אדם וכיו"ב וכו'.

וזה סוד הענין של כמה בני אדם, שלפעמים פתע פתאום תבוא עליהם מאורע רע וקשה וממירין דתם ח"ו ויוצאים מכלל הדת, וכשהיא עובדא דיוחנן כהן גדול כשנעשה צדוקי וכיו"ב, והכל הוא כפי נפש המגולגל שהוא שנתערבו עמו אם היה רשע גמור או לאו וכו'. עכ"ל.

ונראה לפרש בדרך אחרת מה גרם ליוחנן כהן גדול ליפול ממדרגתו הגבוהה, על פי מה שכתב בספר ישמח משה (בהקדמה) לבאר את דברי המדרש (ויק"ר ח, ג) על הפסוק (צו ו, יג) "זה קרבן אהרן ובניו", ורבנן אמרו: חביב קרבנו של אהרן לפני הקב"ה ורבנן אמרו: חביב בקרבנם של נשיאים כתיב (נשא ז, י"ז) "זה קרבן נחשון", וכאן כתיב זה קרבן אהרן. ולכאורה זה פלא, מה שתלה גדול בקטן ודימה קרבנו של אהרן הכהן הגדול לקרבנם של הנשיאים שלא הקריבו אלא פעם אחת בחנוכת המזבח.

ומביא הא ד"אין חסידות כחסידות בתחילתו" (הקדמת הרוקח) ולפעמים כאשר בא לו לאדם התעוררות לקיים איזה מצוה לראשונה בחייו, הוא מתעורר בהתלהבות ומקיימה בדחילו ורחימו מתוך חמימות ורגש כראוי למקיים מצות ה', אבל כדרכו של עולם כעבור כמה ימים מתקרר האדם וההרגל עושה את שלו, והוא עובד את ה' כמצות אנשים מלומדה.

אך לא כן אצל צדיקים שאצלם אין הבדל בין הפעם הראשונה לפעם המאה, ותמיד מקיימים את המצוה באותה התלהבות וחשק כמו בפעם הראשונה.

וכאשר באו הנשיאים להקריב את קרבנם לראשונה בחנוכת המזבח, היה זה בודאי בהתלהבות ובשמחה

הגמרא בברכות (כט.) אומרת: "אל תאמין בעצמך עד יום מותך", שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי. והחיד"א בספרו חסדי אבות (עמ"ס אבות פ"ג מ"א) מבאר מה נעשה עם השכר הגדול שהצטבר במשך שמונים שנות כהונה גדולה שהכל לכאורה הלך לטמיון אחר שחזר בה ותהה על הראשונות? ומביא בשם גורי האר"י, כי השכר ניתן לרבי אלעזר בן דורדיא שהיה חוטא כל ימיו ושב בתשובה שלמה סמוך לפטירתו, כך יקרה גם עם שכר התורה והמעשים טובים של הנעשה כופר באחרית ימיו ה' ירחם.

ונתקשו התוס' ישנים ביומא (לה:), שהגמרא שם אומרת: אמר רבי יוחנן: כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא, שוב אינו חוטא, שנאמר "רגלי חסידיו ישמור". והקשו וז"ל: ואם תאמר הרי יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי ויש לומר, דודאי אם בא ליטמא אין נועלין לפניו לגמרי אלא הרבה מכריעין אותו מכאן ואילך בלא עמל ליטתה ולהתקדש. ע"כ.

אולם האר"י הקדוש בשער המצוות (פרשת עקב) מגלה לנו מה הביא את יוחנן כהן גדול אחר שהיה קדוש עליון וזכה להיכנס אל קדש הקדשים להיכנס בשלום ולצאת בשלום, לפתע לשנות את מעשיו ולהיהפך לצדוקי וזת"ד: יש נשמות של רשעים מתגלגלים אחר מיתתם בכל ד' חלקים שבעשיה שהם דצח"ם וכו', ויש שמתגלגל מדריגה אחת למטה ממדריגתו שהיא בבעלי חיים, ויש מתגלגלים גם בצומח, וזה צריך בעת תיקונו לעלות שתי מדריגות. ויש שמתגלגל בדומם וזה צריך לעלות שלש מדריגות, כי בתחילה עולה מן הדומם אל הצומח כי יצמח מן האדמה ויתלבש בתוך הצומח, ואח"כ יאכלוהו הבעלי חיים האוכלים עשב ואז יעלה במדריגת בעל חי, ואח"כ ישחטום ויאכלום בני אדם ויחזרו להיות חלק איברי האדם עצמו ואז יתוקן, כי שם

גדולה, אבל לא היה בזה כל חידוש כי היה זה הקרבן הראשון שהקריבו במשכן, לעומת זאת אהרן הכהן ששימש בכהונה גדולה ארבעים שנה, ועבודתו היתה להקריב מידי יום ביומו, עם כל זה "חביב קרבנו של אהרן" היינו הקרבנות שהקריב בכל יום ויום באותה התלהבות "כקרבנם של נשיאים", בהתלהבותם שהקריבו בפעם הראשונה.

ובספר ייטב פנים (חנוכה מאמר ל"ט) ביאר על פי זה את דברי רש"י (בהעלותך ח, ג) "בהעלותך את הנרות – להגיד שבחו של אהרן שלא שינה", שלא היתה שייכת אצל אהרן עבודה שחוזרת ונשנית, אלא תמיד היתה הדלקת המנורה בהתחדשות ובהתלהבות.

לפי זה יש לומר, כי יוחנן כהן גדול, עם כל גודל קדושתו אך מחמת שכבר שנים רבות היה בבית המקדש, הרי שהעבודה נתקררה אצלו, ונהפכה מחמת ההרגל להיות "מצות אנשים מלומדה", דבר זה גרם לו שהוא הפסיק להתעלות, וכבר גילה לנו הגר"א בפירושו למשלי (ט"ז כ"ד) עה"פ "אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה" וז"ל: האדם נקרא הולך שצריך לילך תמיד מדרגא לדרגא, ואם לא יעלה למעלה ירד מטה מטה ח"ו, כי בלתי אפשר שיעמוד בדרגא חדא. וזהו "אורח חיים למעלה וגו' למען וגו'", כדי שלא יטה לרדת למטה שאולה ומחמת האורח חיים יסור משאול. עכ"ל. וכיון שיוחנן כהן גדול קיים את המצוות בדרך של הרגל, והפסיק להתעלות בעבודת ה' על כרחו נפל מטה מטה, עד שנעשה צדוקי.

ואפשר לרמוז זאת בכתוב "כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל וגו'". מה שמביא לידי השחתה? ה"נושנתם בארץ" בשעה שהכל נעשה ישן נושן וחדל מלעשות רושם בלב ולבן "זהשחתם וגו'".

בזה נבוא ונבאר, הכהנים בני החשמונאים תקנו לומר בנוסח על הנסים "בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול חשמונאי ובניו". ותמהו המפרשים הלא יוחנן כהן גדול בסוף ימיו נעשה צדוקי, ואם כן מה יש צורך להזכירו בנוסח על הנסים?

יש שרוצים ליישב כי יוחנן כהן גדול זה שהיה אביו של מתתיהו, איננו אותו יוחנן כהן גדול ששימש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי. וכבר נסתפק בזה ה"בני יששכר" (כסלו טבת מאמר ד סימן כ"ה בהג"ה), אך למעשה ה"בני יששכר" עצמו (שם סימנים יח כו) מבאר, שמדובר באותו יוחנן כהן גדול, ועל סמך זה הוא מפרש בכמה אופנים מדוע הזכירו את שמו של יוחנן כהן גדול בנוסח על הנסים, עד שהוא מפרש (שם סימן כה) שדוקא כאן בנס חנוכה, זכה יוחנן כהן גדול לקבל תיקון לנשמתו על ידי מתתיהו בנו ושאר החשמונאים, ולכן השתדלו החשמונאים דוקא להזכיר את שמו בנס של חנוכה שאז הוא נתקן.

ונראה לומר, כי בחנוכה נעשה תיקון לנשמתו של יוחנן כהן גדול, כיון שמהות מצות חנוכה היא "מוסיף והולך", בכל יום להדר ולהוסיף ולא להסתפק בעבודת יום האתמול. ההיפך מהנהגתו של יוחנן כהן גדול שהיה בבחינת "מצות אנשים מלומדה".

אחר שראינו את התוצאה האיומה הבאה מחמת קיום המצוות בדרך של ההרגל, נבין את דברי רבנו יונה בשערי תשובה (שער ג' אות קס"ט), שם הוא מבאר ענין של "כת עוזבי ה'" שאין להם חלק לעוה"ב כמו שנאמר "ושבר פושעים וחטאים יחדו ועוזבי ה' יכלו" (ישעי' א') וז"ל: ועתה נפרש ענין כת עוזבי ה' ונאמר, כי הם האנשים שאין עליהם עול יראת שמים והם מקיימין את המצוות מצות אנשים מלומדה, וכאשר יתגבר היצר על האיש ההוא ועליו חלף רוח ויעבור ואשם לא יאנח ולא ידאג לחטאו וכו'. ע"כ. ומתבאר, כי המקיים את המצוות בדרך של "מצוות אנשים מלומדה" הרי שאין לו חלק לעולם הבא, וזאת משום, שעל כרחו ירד מטה מטה, עד שמגיע לידי כפירה בה', ומאבד את חלקו בעולם הבא.

ולכן אנחנו מבקשים ומתחננים מבורא עולם כמאמר דוד המלך: "אל תשליכנו לעת זקנה", היינו שלא נקיים את התורה והמצוות כזקנים, בצורה של התיישנות, אלא בבחינת "תתחדש כנשר נעורייכי", מתוך התלהבות ושמחה.

עומדים אנו בפתחו של חודש אלול, אשר לב כל יהודי ויהודי מתעורר ומתרגש ומקבל על עצמות בהנהגות טובות, שכן כבר גילה לנו בעל התניא שבימים הללו הקב"ה בבחינת "מלך בשדה", כמו שכתב בספרו ליקוטי תורה (פרשת ראה): והנה נודע שבאלול הוא זמן התגלות י"ג מידות הרחמים. ולהבין זה ... משל למלך שקודם בואו לעיר, יוצאין אנשי העיר לקראתו, ומקבלין פניו בשדה. ואז רשאיין כל מי שרוצה להקביל פניו, והוא מקבל את כולם בסבר פנים יפות, ומראה פנים שוחקות לכולם. ובלכתו העירה הרי הם הולכים אחריו, ואח"כ בבואו להיכל מלכותו אין נכנסין כי אם ברשות, ואף גם זאת המובחרים שבעם ויחידי סגולה. וכן הענין על דרך משל בחודש אלול, יוצאין להקביל אור פניו יתברך בשדה. ע"כ. ולכן כל אחד מיד עם תחילת החודש מתחזק ומקבל קבלות טובות.

אלא שכעבור כמה ימים ההרגל עושה את שלו, והיראה נחלשת, וממילא גם עבודת ה' נעשית בדרך של "מצות אנשים מלומדה", ועלול להפסיד את כל הקבלות הטובות שקיבל עם תחילת החודש. ומוטל עלינו, בכל יום ויום להוסיף משהו בעבודת ה', להיות בבחינת "מוסיף והולך", לבל נהיה בחודש אלול מאותם אשר נאמר עליהם שהם מכת "עוזבי ה'" ח"ו.

כך נזכה לעבור את חודש אלול בעליה ובשלמות ונזכה להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומתוקה בספרן של צדיקים גמורים.